

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 64.707.03 Національного університету
цивільного захисту України,
д.держ.упр., професору, заслуженому
працівнику освіти України
Світлані ДОМБРОВСЬКІЙ

ВІДГУК

Офіційного опонента кандидата наук з державного управління **Василенка Олександра Ігоровича** на дисертацію Короля Андрія Петровича «Публічне управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації в Україні», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

І. Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Стрімкий розвиток цифрових технологій, що зумовлюють збільшення можливостей щодо застосування різних засобів впливу на соціально-економічний розвиток, загрожує зниженню рівня регіональної безпеки. Сфера її дії не має чітких меж, окрім як суспільні інтереси, що включають інтереси групи осіб й окремо взятих особистостей. На жаль, Україна змушена відчувати на собі значною мірою негативний вплив розвитку новітніх технологій із боку рф останніми роками. Ці процеси почалися задовго до відкритої зовнішньої агресії у 2014 р. і повномасштабної війни у 2022 р. Увесь час із моменту проголошення незалежності нашої держави рф планомірно створювала необхідне підґрунтя для дестабілізації регіональної безпеки в Донецькій і Луганській областях, Автономній Республіці Крим та інших регіонах України. Як результат, держава-агресор збільшила кількість українських територій, які окуповані, деградують, дотаційні тощо. При цьому дії рф мали підтримку серед частини українців, які були «проросійсько» налаштовані. Усе це відбулося насамперед через вдале використання новітніх технологій. У той же час, завданням України є забезпечення розвитку вказаних територій, у т.ч. за рахунок регіонів-лідерів, які входять до складу міських агломерацій. Саме дослідженню цих аспектів присвячена тема опонованої дисертаційної

роботи, які є проблемними питаннями для України, що потребують нагального та системного вирішення шляхом стимулювання розвитку цифрової економіки й інноваційної діяльності. Інакше наша держава не буде визнаватися дієвим гравцем на міжнародній арені, і не матиме повагу власних же громадян, серед яких поширюватимуться соціальна апатія, хаос, конфлікти та інші негативні процеси й явища через відсутність соціально-економічного розвитку регіонів.

Таким чином, сьогодні варто говорити про проблеми сучасного суспільного запиту й загрози у сфері цифровізації, що вимагають упровадження дієвих механізмів публічного управління з метою підвищення цифрової конкурентоспроможності України на міжнародній арені. Ці механізми передбачають удосконалення системи забезпечення публічного управління в умовах цифрової трансформації. У той же час, потрібно розуміти, що в середньостроковій перспективі вітчизняні органи публічної влади повинні застосовувати заходи системного забезпечення національної безпеки та економічного розвитку. Це досягається за рахунок наростання інноваційної діяльності на рівні регіонів, а також покращення стану на ринку праці, інвестиційного клімату та ін. (с. 85–86). На ці вектори розвитку механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації звертає увагу дисертант, обґрунтовуючи сценарії реагування – від найбільш проактивного до найменш (с. 154–155, 156 тощо). Їхня реалізація на сучасному етапі розвитку та в майбутньому України дозволить підвищити рівень національної та регіональної безпеки у системі публічного управління, а також забезпечити реалізацію конституційних прав і свобод людини й громадянина, сталий соціально-економічний розвиток, обороноздатність і безпеку нашої держави.

Крім того, тема дисертаційного дослідження є актуальною та практично значущою, що, зокрема, підтверджується зв'язком з науково-дослідними роботами за темами: 1) «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (ДР № 0115U002035); 2) «Розробка механізмів державної політики щодо формування безпекового середовища України в умовах військового конфлікту, надзвичайного стану та в післявоєнний період» (ДР № 0124U000365). У межах цих науково-дослідних тем обґрунтовано підходи та напрямки розвитку механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації в Україні.

II. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і

рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність. Вивчення дисертації А.П. Короля дає підстави для висловлення думки про те, що наукові положення, висновки та рекомендації автора є обґрунтованими та достовірними, містять наукову новизну. Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження стали фундаментальні положення теорії державного управління, відповідні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених. Нормативно-інформаційну базу дисертації склали закони України, укази Президента України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, органів державної влади України, матеріали та результати особистих напрацювань автора, а також зарубіжні та вітчизняні джерела з досліджуваної проблематики. Це підтверджується кількістю (292 найменування, понад 150 іноземною мовою) опрацьованих здобувачем наукових праць та проаналізованих нормативно-правових актів.

Сформульована дисертантом, мета дисертаційної роботи – визначення науково-теоретичних засад формування механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення таких механізмів в Україні – повністю досягнута, розкрита та логічно висвітлена у змісті дисертації.

Тема та структура дисертації є взаємозумовленими й логічно пов'язаними. Дослідження містить чіткий розподіл тексту дисертації на окремі частини, що структурно підпорядковані між собою та відображають загальну цілісну ідею дослідження. Такий підхід до викладення матеріалу сприяв цілісності розгляду порушеної проблематики та системності висновків за результатами дослідження. Слід відзначити також чітку архітектуру дисертаційної роботи. На підтвердження можемо відзначити наступне.

Перший розділ дослідження присвячено теоретичним засадам формування публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації. У підрозділі 1.1 автором узагальнено принципи формування системи публічного управління у сфері регіонального розвитку (загальні та спеціальні). Серед них особливе місце відведено принципу стратегування, розвитку публічно-приватного партнерства тощо (рис. 1.2, 1.3). У межах підрозділу 1.3 розкрито особливості побудови механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації (с. 69–80, рис. 1.4). Серед цих механізмів автор виокремив насамперед організаційний і правовий, вони відзначаються «об'єктовістю» спрямування. У цьому контексті охарактеризовано регіональний розвиток як об'єкт публічного управління (с. 56–62, 65–68, рис. 1.5). Узагальнено існуючі у науковій літературі

підходи до трактування поняття «цифровізація», «цифрова трансформація», «регіональний розвиток», «міські агломерації». Результатом урахування положень фундаментальної науки, а також застосування системного підходу є надане автором уточнене визначення поняття регіональний розвиток і цифрова трансформація (с. 34, 68, 87). При цьому автор слушно визначив ключове завдання системи публічного управління у сфері забезпечення регіонального розвитку в умовах цифровізації, що полягає в нейтралізації негативного впливу інформаційних загроз і акцентування уваги на перевагах регіонального розвитку, що не мають трансформуватись у його небезпеки (підрозділ 1.2). Зазначено основні фактори цього.

У *другому розділі* представлено результати аналізу сучасного стану реалізації механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації в Україні та за кордоном. Доведено, що головною небезпекою регіонального розвитку є цифрова трансформація. На цій підставі у межах підрозділу 2.1 представлено дані щодо сучасної цифрової трансформації регіонів і громад України у період 2023–2025 рр. (рис. 2.5). Розгляд цих даних дозволив встановити загальнодержавну тенденцію до зниження середньорічного показника індексу цифрової трансформації регіонів і громад. У той же час, виявлено регіони-лідери в Україні з цифрової трансформації – Дніпропетровська та Львівська області (с. 100–104). Визначено наслідки недосконалого здійснення цифрової трансформації в регіоні, що впливають на політичну, економічну, соціальну та військову ситуацію в Україні в цілому та в регіонах зокрема. При цьому автором виокремлено організаційно-правові публічно-управлінські заходи в цій сфері (підрозділ 2.2). Наголошено на тому, що деструктивні фактори та виклики гібридної війни можуть зумовлювати зниження якості життя та загальної стабільності суспільства в регіоні. Життя особистості в умовах гібридної війни змушує людину перебувати в стані постійного емоційного напруження та полишати місце свого мешкання. Відтак, автор дисертації доводить перспективність розвитку такої форми територіального співробітництва, як міські агломерації, що можуть забезпечити позитивний розвиток близько розташованих територій, які визнані дотаційними, деградуючими, деокупованими та ін. (с. 147–149).

Підрозділ 2.3 присвячено аналізу закордонних практики реалізації публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації (с. 127–146). У підрозділі виділено країни-лідери у сфері цифрової конкурентоспроможності – США і КНР, які конкурують між собою в тих чи інших технологіях. При цьому з'ясовано позитивні практики та субфактори, якими може скористатись Україна під час удосконалення

механізмів публічного управління у сфері розвитку регіонів в умовах цифровізації. Серед цих позитивних практик виокремлено дво- і багатосторонню співпрацю, державну й інституційну підтримку, стимулювання інноваційної діяльності, розвиток інвестиційного клімату тощо (табл. 2.4, 2.5, рис. 2.7).

Третій розділ дослідження присвячено пріоритетним напрямам вдосконалення механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації.

У підрозділі 3.1 визначено шляхи вдосконалення механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку України в умовах цифровізації (с. 153–171). Ці шляхи передбачають пріоритизацію показників оцінювання індексу цифрової трансформації регіонів і територіальних громад, серед яких (показників) особливе місце відведено цифровій економіці, зокрема, її стимулюванню в таких ключових технологічних секторах, як телекомунікаційні технології, мікрочіпи й технології штучного інтелекту, а також створення вітчизняної цифрової екосистеми. Такі авторські пропозиції надано з огляду на наявні домовленості між Україною та іншими країнами, які поки не є лідерами міжнародної цифрової конкурентоспроможності, але активно розвиваються на цьому шляху (Індія, Франція, Японія та ін.). При цьому автором слушно наполягається на розвитку не тільки двосторонньої співпраці, а й багатосторонньої (с. 136, 191–198, 208, 217 тощо).

У підрозділі 3.2 обґрунтовано методичний підхід до забезпечення розвитку системи публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації (с. 175–190). На відміну від існуючих підходів, цей передбачає оцінювання стану розвитку цифрової економіки в державі та її регіонах, зокрема, факторних умов, умов попиту, пов'язаних і допоміжних галузей, стратегій, обсягів державної та інституційної (недержавної) підтримки інновацій, що дозволило в ході якісного аналізу визначити пріоритетні напрямки зміцнення цифрової конкурентоспроможності в Україні та її регіонів (табл. 3.2, рис. 3.1).

У підрозділі 3.3 визначено концептуальні засади розвитку механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації (с. 195–214). При цьому автором наведено середньостроковий прогноз розвитку механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації (2030–2024 рр.). Цей прогноз надано з урахуванням позитивних практик публічного управління сферою регіонального розвитку (табл. 3.3, табл. 3.4, табл. 3.5). Наданий прогноз дозволив обґрунтувати шляхи зміцнення цифрової конкурентоспроможності України та її регіонів у

контексті вирішення низки проблем, а саме: а) обмеженості ресурсів шляхом державної й інституційної підтримки; б) використання наявних ресурсів для розвитку широкого спектра напрямів цифрової економіки, що призводить до недостатньої концентрації зусиль з нарощування конкурентоспроможності у пріоритетних сферах.

Таким чином у дисертації успішно здійснено теоретичне узагальнення та розв'язання наукового завдання, яке полягає у визначенні науково-теоретичних засад формування механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації та розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення таких механізмів в Україні.

III. Достовірність та наукова новизна результатів дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях. Достовірність положень, висновків і рекомендацій, наведених у дисертації забезпечена системним комплексним використанням дисертанткою наукової методології.

Крім того, достовірність одержаних результатів підтверджується їх успішною практичною апробацією. Окремі положення та висновки дисертаційного дослідження були використані: у роботі Білоцерківської міської ради Київської області (довідка № 5/04/01-07 від 23.06.2025 р.); у діяльності Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Львівської області (довідка № 2955-21 від 24.12.2024 р.); у навчальному процесі Національного університету цивільного захисту України, зокрема, при викладанні здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти (спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування») таких дисциплін, як «Інформаційна політика в Україні» і «Управління соціальним і гуманітарним розвитком» (акт № 22-33 від 27.11.2023 р.).

Основні положення та результати дисертаційної роботи представлено в 11 наукових працях, із них: 6 статей у вітчизняних наукових фахових виданнях, включених до категорії Б; 1 стаття у закордонному науковому виданні за напрямком дослідження; 4 тез доповідей на конференціях. Одержані в дисертації наукові результати та висновки достатньою мірою апробовані в тезах доповідей і виступах на науково-практичних міжнародних і вітчизняних конференціях.

IV. Оцінка ідентичності автореферату та основних положень дисертації. Дисертація та автореферат оформлені відповідно до вимог Порядку присудження наукових ступенів МОН України. Зміст автореферату

ідентичний основним положенням дисертації та не містить інформації, відсутньої в дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки та рекомендації розкриті й аргументовані в тексті дисертаційної роботи.

Дисертація виконана у формі рукопису. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, логічно об'єднаних у 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і 6 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 275 сторінок, із них 224 сторінок основного тексту. Список використаної літератури налічує 292 найменування. Дисертація містить також 14 рисунків і 13 таблиць.

V. Значення одержаних результатів для науки і практики та рекомендації щодо їх можливого використання. Основні теоретичні положення, рекомендації, висновки дисертації щодо обґрунтування організаційних засад публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації, сприяють розвитку теорії державного управління та місцевого самоврядування у сфері регіональної безпеки України. Окремі аспекти дисертаційної роботи є основою для вирішення практичних завдань і можуть бути використані органами державної влади та органами місцевого самоврядування, іншими державними і громадськими інституціями при розробленні законодавчих та нормативно-правових актів.

Перспективами реалізації науково-методичних аспектів дисертаційної роботи є розробка фундаментальних праць у галузі державного управління та місцевого самоврядування, інформаційної політики, теорії управління, у законотворчій діяльності, що стосується розвитку регулювання сфери інформаційної безпеки України.

VI. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретико-методологічних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладення матеріалу, але тим самим доречно зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи:

1. У межах рис. 1.4 дисертант визначає особливості побудови механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації. Серед цих механізмів автор виокремлює насамперед організаційний і правовий. У той же час, вважаємо, що дисертаційна робота тільки б виграла, якби її автор визначив також інституційний механізм публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах

цифровізації. Дана рекомендація висловлена з огляду на положення рис. 1.6, що присвячений інституційному забезпеченню регіонального розвитку.

2. Крім того, можемо вказати на перспективність перенесення рисунків 1.1 і 1.5, зокрема, до підрозділу 1.2. На наше переконання, таке схематичне визначення генези регіонального розвитку та його місця в системі публічного управління сутнісно деталізує положення дисертації, які стосуються характеристики розвитку регіонів як об'єкта державного впливу.

3. Слід також вказати на ще одне зауваження, яке стосується термінології, використаної дисертантом. Так, у підрозділах 3.1 і 3.3 автор послуговується терміном «цифрова екосистема» (с. 155–156, 195–196 тощо). З метою унеможливлення появи зайвих наукових дискусій з приводу тлумачення цього терміну (екологічна чи економічна система) вважаємо, що доречно надати йому більш деталізовану змістовну характеристику.

4. На нашу думку, слід уточнити, як автор дисертації співвідносить субфактори індексу оцінки міжнародної цифрової конкурентоспроможності України та її регіонів (с. 188–189) з індексом цифрової трансформації регіонів і територіальних громад (с. 100–104).

5. На наш погляд, дисертаційна робота тільки б виграла, якби її автор запропонував упроваджувати й інший європейський досвід цифрової трансформації та забезпечення регіонального розвитку, окрім досвіду Франції. Дана рекомендація висловлена, зважаючи на законодавчо оформлені євроінтеграційні прагнення України.

Разом із тим, висловлені зауваження та рекомендації носять переважно дискусійний характер і не знижують загального високого теоретико-методологічного рівня представленої дисертаційної роботи.

VII. Загальний висновок та оцінка дисертації. З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Короля Андрія Петровича «Публічне управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації в Україні» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне завдання щодо обґрунтування концептуальних засад розвитку механізмів публічного управління у сфері регіонального розвитку в умовах цифровізації в Україні, проаналізовано сучасний стан та розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення цих механізмів, що в сукупності має суттєве значення для галузі знань «Публічне управління та адміністрування».

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає п. 11, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами), а її автор – Король Андрій Петрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:
голова Черкаської районної ради,
к.держ.упр.

Олександр ВАСИЛЕНКО